

London, 1859 április 26.

KOSSUTH IRÁNYINAK MAGYAR ALKOTMÁNY- TERVEZETÉRŐL.

Másolat. O. L., N. M, Kossuth-ir.

Köszönöm észrevételeit⁷⁸ és azokra a következőket jegyzem meg:

1.) A nemzetiségi egyesülhetés jogát a' mi illeti, ezt nem vélem kikerülhetőnek, mert ez az egyesületi jognak — mely elidegeníthetetlen személyes jog — logicus következése — 's azt is gondolom, hogy ha a nemzetiségi viszályokat ki akarjuk egyenlíteni, — nem tehetünk jobbat, mintha a' nemzetiséget, mint a' vallást a társas érdekek közzé sorozzuk (minek aztán az egyesülhetés természetes következése), mert csak így lehet kikerülni, hogy a' nemzetiség a' politikai arénán ne váljon Eris almájává. Én nem tartok attól, hogy a' hol a' nemzetiség vallás egységgel nincs összekötve nyelvek szerint egyetemes társadalmi szervezet fog létesülni. Azt hiszem, hogy csak a' Szerbeknél fog — 's ott is a Bunyevácok (katholikus Szerbek) kivételével. Ezen társas egyesületi szabadságot valamint megtagadni lehetetlen, úgy azt igen olcsó árnak tartom a viszályok kiegyenlítésére, mint hogy territoriális juris dictiót nem foglal magában, sőt ennek a' kellő alapon szervezését éppen az teendí lehetségesé, hogy a nemzetiségi kérdést a szociális térre utasítottuk.

2.) A nemzet őrségi zászlóaljoknak nem községi hanem nemzetiségi szint ölthetését a' mi illeti, észrevétele helyes. — Az territoriális institutio — tehát jobb azt községinek hagyni. — Annál fogva az illető pont kitörölendő volna (pont: „Ezen honvédelmi elrendezésnél stb. eddig: elevenitené 's emelné“).

3.) A Cultus ministerium megtartása iránti észrevételét nem értem. Ha azon elvet vesszük fel, hogy vallásnak az állammal, államnak a vallással semmi közös dolga (mi minden egyháznak autonómiáját 's azt is magában foglalja, hogy egyház senkit azon jogoktól meg nem foszthat, mellyek mindenkit mint embert 's mint

⁷⁸ Kossuth megküldte. Irányinak a magyarországi nemzetiségi kérdés demokratikus újjárendezéséről 1851-ben Kutahiában írott részletes alkotmánytervezetét, Irányi idézett francia nyelvű könyvének I. kötetében történendő közlésre, Az alkotmánytervezet magyar szövegét I. *Deák Ferenc beszédei* V. köt. 21—38. 11. és a Szakasits Árpád előszavával 'Acs Tivadar által szerkesztett *Kossuth Demokráciája* c. füzetben, (Budapest, 1943); Mazzininek küldött francia nyelvű változatát *Mazzini e Kossuth* c. id. könyvben (120—140. 11.) Kossuth nemzetiségi politikájáról I. Gerőné Fazekas Erzsébet előadását a Történelmi Társulat 1949 szegedi vándorgyűlésén. Az Irányi által javasolt szövegváltozásokra válaszol Kossuth a következőkben. — A román követelésekre és tárgyalásokra vonatkozólag I. N. Corivan, *La politica orientale di Napoleone III. e l'unione dei principali romeni*. Jasi, 1937.

polgárt megilletnek) nem értem mi köze lehetne egy Cultus Ministernek?

3.) hogy oktatási minister legyen vagy annak hatásköre a belügyi tárcához csatoltassék, ez detalle 's nem elv kérdés, mely elvi javaslatban bizvást mellőztethetik. Az egyes Statusokban a Centralis Kormányának két katonai akadémiát kivéve nincs semmi köze a neveléssel. — Egyes statusokban többnyire az alkotmányozó köréhez tartozik az ügy, némelly helyütt a kormányzójéhez.

4.) A ministerek historicus elnevezése azt gondolom tetszenék a' nemzetnek, azonban nem elv kérdés. Így kellene a pontot módosítani.

„A ministerek nevezethetnének Ministereknek tárczáik szerint, vagy pedig a régi historia alap, 's annak analogiája szerint mint igazságügyi minister helett *ország bíró*; finantz-minister helyett *tárnok* sat. (A' többi részét az illető pontnak, mint szinte a következő pontot is: („a vallás nem tartozván...” csatolható) ki lehet hagyni.

5.) A módor miért nem létezhetnék parlamentáris kormány mellett? mi az ok reá? Ha monarchicus a' kormányforma, garantiát látok benne az absolutikus elv ellen: *le Roi est mort, vive le Roi* — ha pedig republicanus a' kormányforma, a' néven nem kell felakadni — azon hivatait értem alatta, melyet az Egyesült Statusokban alelnöknek czimeznek. — Tiszte: elnöke a' Statusnak 's ha a Presidens meghal, ő lép a' kormányra.

Mind két esetben elvem az, hogy a' kit Nádornak neveznek, az mig király vagy kormányzó van — ne folyjon be a kormányzatba, — éppen a Parlamentáris kormány elvre való tekintetből, — Status tanács elnöke nem lehet, mert mig nem kormányoz, addig a Senatus elnökének kívánom, tehát bíró maga felett nem lehet, — ha pedig kormányoz, akkor ipso facto nem lehet tagja az alkotmány Örszéknek. Egyébiránt a Cumulatio elkerülése végett Monarchicus forma esetére functioi az a.) b.) c.) d.) pontra szoríthatók, az e.) f.) g.) h.) ki is maradhat. — nem elv kérdés. Így szinte köztársasági forma esetére ki hagyandók az illető pontból ezen szavak „s a legfőbb országos törvényszékek”.

6.) Én az alkotmány Örszékben garantiát találok a legislativ Omnipotentia ellen, melytől szint úgy félek, mint az executiv omnipotentiától.

7.) A' Grand Jury-t illetőleg, nem megyei bizotmányról, hanem megyegyűlésről szólok — melyly képviseleti alapon lévén szervezve — jobbnak tartom, mint akár az angol, akár az Americani Grand Jury tervezetét. Egyébiránt legisticus kérdés, 's elismerem vitatható. — Az illető szavak „a megyegyűlés gyakorolja a Grand Jury hatóságát” kihagyhatók.

8.) Tegyük így: „Lesz fellebbviteli törvényszék, vagy törvényszékek.”

A mi már most azon kérdést illeti, ha felveheti munkája első kötetébe javaslatomat, mint töllem származó indítványt, — e kérdés olly fontos mint kényes dolog rá felelni, mint hogy nem tud-

juk, valjón a Horvátok a teljes elszakadást, — a' Szászok 's Oláhok az Unió felbontását 's a' külön territoriális szervezetet a' velüki egyetértéshez „conditio sine qua” gyanánt kötni elvannak-e határozva?

Azt mondja Ön egyhelyütt levelében, hogy „ha az egység rovasára tágitjuk a szabadságot félő hogy rövid ideig leszünk szabadok.”

Ezen észrevételnek súlyát nem ismerem el a' saját körükben általam teljes önkormányzati joggal felruháztni kívánt egyéni, családi, községi, 's megyei függetlenségre nézve, mert a közös állami érdek tekintetében az egység, úgy törvényhozást mint végrehajtást [illetőleg] fellévén tartva azon önkormányzati institutiokat távol attól, hogy bomlasztó hatásúaknak hinném, az állam egység legerősebb ragaszának tekintem.

Ellenben említett észrevétele igen nagy súlyal bír azon concessiók tekintetében, miket a' Horvátoknak 's Erdélyieknek megadni kész vagyok *ha máskint velők meg nem alkudhatunk*, de a' melyrei kényszerűséget bizony nagy nemzeti szerencsétlenségnek tekinteném.

Irtózatosan meggyengülünk azon Concessiók által — annyira, hogy semmi más nem vihetne reá, mint az, ha más alternativa nincs mint vagy így meggyengülve felszabadulni, vagy osztrák majorság maradni.

Határunknak a Szávától a Drávaig visszatolása roppant veszteség, 's a' tengertőli elzáratás még nagyobb.

Az Erdélyi unio becse pedig megmérhetetlen, — nélküle a' Magyar koronajogok feltartásának gyenge kaptsa sem fogja megővhatni az Erdélyi Magyar elemet az oláh numericus túlsúly terhe alatti elmállástól 's talán Erdély elébb utóbb az elébb utóbb magát consolidálendő szomszéd Rumánia részévé válnék.

Azért a' mint egy részről szükséges magunkat tisztába tenni, hogy meddig mehetünk, ha a kénytelenség úgy hozza magával, más részt nem tanácsos egyszerre olly árt kiáltani ki, melly talán magasabb, mint a' másik fél kíván.

En iparkodom oda hatni (eddig még fájdalom kevés sikerrel) hogy az illető nemzetiségek közül jönnének ki befolyásos egyének, — előadandók kívánataikat 's velünk azoknak alapján érintkezendők.

Időközben odahajlik meggyőződéseim, hogy a' maximumot nem tanácsos még detailokban kihirdetni.

Ha csak önerőnkeli felkelést terveznénk, természetesen mindent ki kellene tárnunk, — de én a' mint tudja Ön, — a jellemi complicitokban, ahoz ragaszkodom, hogy a Francziával csak úgy szövetkezzünk, ha oda sereget küld, 's annak éléről magát függetlenségi nyilatkozatunkkal identificálja. — Illy helyzetben vagy nem lépünk a' határra, vagy mint olly erő lépünk, melly a sikerre nagy kilátást nyújt. 'S illy fellépés mellett, részünkről a szabadság kínálkozásán, — ellenünkben pedig osztrák elnyomás, német absolutismus, nehéz adók 's ocsmány hálátlanság lévén a mérlegben, — talán nem

illusio hinni, hogy a végszélsőségig menés nélkül is egyetértésre jutunk a szabadság alapján.

Azért javaslatom befejező szakasszai (*mellyek így kezdődnek: „azonban még egyet meg akarok említeni)* következő módosításokkal volnának közölhetők:

Horvát országra nézve.

pont: „*Ha ezen ország Magyarországgal*“ stb így változnék: „Ezen országokra nézve igazságosnak vélem, hogy belkormányzatukat illetőleg minden kigondolható tekintetben...“ stb. egész a pont végéig: „*vonalat a tengerfelé.*“

A következő pontok egész eddig „*A' mi Erdélyt illeti*“ kihagyandók 's helyökbe ez jönne:

„Azon tömérdek kapcsok mellett, melyek 600 éves testvéri kapcsolat folytán a' személyes, családi és birtoki érdekek körében kifejlődtek, szeretem hinni, hogy Horvát atyánkfiai ha higgadtan számot vetnek multtal, jelennel és jövővel, telyes elégedésüket találándják ezen javaslatomban, melly nemzetiségeket, nemzeti állásokat, 's nemzeti önkormányzatokat tökéletesen biztosítja, 's a velüki kapcsolatot csak is confederalionalis viszonyra szorítja. Így megszorítva pedig, ezen confiderationalis kapcsolat semmi egyéb, mint biztosítás. Horvát atyánkfiainak mind kül absorbtio ellen, mind belszabadság 's nemzeti kifejlődés tekintetében.

Erdélyt illetőleg:

Pont: „*Itt különösen a Szászok és Oláhok jönnek tekintet alá. Ezen rövidke pont itt végződne, 's a' következő szavak „vissza kell emlíkeznünk sat. — gáncs és kifogás” — kihagyandók.*

Az utánna következő pont („*a szász nemzetre nézve*“) marad. Az oláhokat illető pont maradhat.

De az utána következő két pont (*azonban ha várakozásom el- lenére* stb. eddig organumait meghatározni) kihagyandó volna.

A *Szerbeket illetőleg* az utolsó pont *Azonban annak bizony- ságául* stb. kihagyandó, mert úgy értesültem, hogy nem laknak a Szerbek compact massákban.

Helyére pedig ez jönne:

„Egyébberránt nyíltan és testvéries érzelem telyes őszinteségével nyilatkoztatom ki, hogyha fentebbi javaslatomom túl, másajkú polgártársainknak még egy vagy más óhajtása volna, melly figyelme- met kikerülte, az csak onnan ered, hogy kívánataikat nem ismerem; de kérem őket, legyenek meggyőződve, hogy a' Magyar nemzet a' mult tévedéseit mind két részről feledékenységnak adva át feléjük testvéri szeretettel nyújtja ki jobbát, 's lehető kívánságaik teljesít- tésében semmitől sem idegen, a' mit testvér testvértől kívánhat.

Csak illy forma módosításokkal vélem a javaslatot munkájá- ban felvehetőnek. — Ugy gondolom azonban, hogy a' nemzetisé- gekrei tekintet, az egész alkotmány terven annyira át van szöve, hogyha közöltetik, annak egészen kellene közöltetnie. A Franciaia centralisatio példájára vonatkozó bevezetésből mindennek a' mi ingerelhet kihagyásával.

Levele végém talállok egy pár kifejezést, melly azon kérésne ösztönöz „vigyázzon munkájában, hogy mig részrehajlatlan kíván

lenni, fajunk iránt igazságtalan ne legyen. Emlékezzék meg, mennyi idegen ajkú volt az alkotmány sánczain belől, míg 6.000.000 magyar nép az alkotmányon kívül állt. — Emlékezzék meg hogy a' nemzeti-ségi ingerültség mesterkélrt ármány volt, mert Horvát országban volt Magyar barát párt — a catholicus Szerb nem volt ellenünk, a magyarországi Oláh nem volt ellenünk, a' Rutén mind barátunk volt — a Tót megyék többnyire jók voltak — a Szász pedig azért volt ellenünk, mert az Oláhnak jogegyenlőséget adtunk.

Kérem fussa át Glasgowi- (Novemberi) beszédem illető részét — gondolom, küldtem.

Üdvözlöm igaz barátsággal

K.

30

Páris, 1859 április 28.

SZARVADY KOSSUTHNAK A PÁRISI HELYZETRŐL.

Sk. levél. O. L., N, M., Kossuth-ir,

Tisztelt Uram,

Tegnapi levelét vettem és amnyit akarok mondani csak, hogy engem is a hozzám intézett kérdések és az Exposéban úgy mint az eddigi conversatioim előadott főelvek közti divergentia meglepett. Én azért nem tettem említést személyes impressiomról (és azt kérem ne felejtse el a jövő esetekre is) mert nem akartam Uram véleményére befolyást gyakorolni. Én t. i az egyszer öly pessimista lettem, hogy bizony nem igen könnyen hiszek. — A mit az írásbeli értekezésről mond szinte igaz, de nem könnyen elkerülhető. Hogy mint kellene eljárnia az itteni kormánynak ha őszinte azt én igen jól tudom, hisz arról eddigi levelei és azután mit T[eleki] Lászlóhoz irt nem lehetett kétségem. Én arra kívántam utasítást, vajjon conversatio utján előadhatom a föltételeket vagy pedig nem.

Most már e tekintetben is nyugodt vagyok. Ha az alkalom jó, elő fogom adni és insisztálni szükségéről. Barátomat már most is úgy capacitáltam, hogy ő részéről érti követelésünk helyességét. Nous avons affaire à forte partie és nem vigyázhatunk eléggé. A mi az exposéját illeti, én most is azt hiszem, hogy a harczeg nem *ölvasta*, ő szórakozottan megnézhetette, neki elég volt az, a mit T[eleki] Lászlól szóval mondott neki. Különben lehetetlen volna, hogy egy oldalról helyeselné azt, a mit másik oldalról helytelennek nyilvánított. A mi a háborút illeti én még most sem tartom fait accomplinak, ámbár minden történik, hogy nem sokára azzá legyen. De azt is látom, hogy a diplomatia szörnyen fél a háborútól és félelméhez mért erőltetéseket tesz, hogy még most is meggátolhassa annak kitörését. Tegnap estve a császár visszautasította volt az angol *különmediatiót*. Azt mondá, hogy ő csak azon esetre kész volna azt elfogadni, ha Angolhon mediatiója sikertelensége esetén megigérné, hogy Francia országgal és Piemonttal együtt Austria ellen fordulna. Persze lord Cowley ezt meg nem ígérte s úgy késznek látszott a dolog. Pedig ma dél óra tájban a császár újra ma-